

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

กระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์และพฤติกรรมต่างๆ รวมถึงรูปแบบอาชญากรรมมีความหลากหลายซับซ้อน รูปแบบอาชญากรรมที่เปลี่ยนแปลงจากฐานคติในการก่ออาชญากรรมในลักษณะเดิมที่ใช้อาวุธ ความรุนแรง โหดเหี้ยม ทารุณมาเป็นอาชญากรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหายและผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในหลายประเทศ รวมถึงความเสียหายต่อระบบอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนและประเทศเป็นอย่างมาก นอกจากการกระทำโดยตัวบุคคลหรืออาชญากรแล้ว ยังเกิดรูปแบบการก่ออาชญากรรมโดยการกระทำที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมขึ้น ทั้งในฐานะตัวการ ผู้ใช้ และผู้สนับสนุน ยิ่งไปกว่านั้น ในอาชญากรรมบางประเภทมีการชักจูง ล่อลวงให้ผู้ด้อยโอกาส เด็ก สตรี คนพิการเป็นผู้ก่ออาชญากรรมแทน ทำให้อาชญากรตัวจริงในฐานะผู้ใช้ ซึ่งเป็นผู้บงการอยู่เบื้องหลัง สามารถอำพรางปิดบังความผิดโดยอาศัยช่องว่างทางกฎหมายและขอบเขตของรัฐ เพื่อหลีกเลี่ยงการติดตามและจับกุมมาดำเนินคดี ประกอบกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศขั้นสูง การทำงานผ่านเครือข่ายองค์กรอาชญากรรมที่เชื่อมโยงทั้งภายในและภายนอกประเทศผ่านองค์กรอาชญากรรมที่หลากหลาย ทั้งการก่อการร้ายและการดำเนินการในลักษณะอาชญากรรมข้ามชาติมาสนับสนุนการกระทำความผิดให้กว้างขวางรุนแรงมากขึ้น จนพัฒนาการขึ้นเป็นองค์กรอาชญากรรมรูปแบบใหม่ที่หลากหลายตามลักษณะการกระทำความผิดและข้อจำกัดต่างๆ ทำให้ความสลับซับซ้อนและยากต่อการสืบสวนสอบสวนดำเนินคดี

เพื่อให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ได้มีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมและระบบราชการ มีการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษขึ้น รับผิดชอบในการดำเนินคดีเกี่ยวกับความผิดทางอาญาบางประเภทที่กำหนดให้อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ และโดยที่คดีดังกล่าวจำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นผู้ดำเนินการสืบสวนและสอบสวน รวมทั้งกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และได้กำหนดให้มีพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ วิธีการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวเป็นการเฉพาะเพื่ออำนวยความยุติธรรมตามอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

โดยที่วิธีการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษเพื่อแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานในคดีพิเศษพบว่า มีปัญหาทั้งทางปฏิบัติและทางกฎหมาย ปัญหาจากการใช้มาตรการพิเศษต่างๆ ที่พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติมได้ให้อำนาจหน้าที่ยังไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่แท้จริงหรือตัวการผู้อยู่เบื้องหลังสำคัญได้เท่าที่ควร เนื่องจากองค์กรอาชญากรรมรูปแบบใหม่ที่หลากหลายตามลักษณะการกระทำความผิดและข้อจำกัดต่างๆ ทำให้ความสลับซับซ้อนและยากต่อการสืบสวนสอบสวนดำเนินคดี โดยองค์กรอาชญากรรมจะมีการแบ่งงานกันทำตามความเชี่ยวชาญ มีกฎระเบียบในการบังคับบัญชาในองค์กรอย่างเคร่งครัด สมาชิกในองค์กรหากมีการทำงานที่ผิดพลาดแล้ว จะได้รับการลงโทษอย่างรุนแรงจากองค์กร มีระบบการป้องกันการสาวถึงตัวการผู้อยู่เบื้องหลัง โดยมีระบบป้องกันการสืบสวนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ นอกจากนี้ยังมีการใช้อิทธิพลในการข่มขู่หรือฆ่าพยาน รวมทั้งใช้การดิดินบนเจ้าหน้าที่เพื่อช่วยให้พ้นความผิดอีกด้วย ประกอบกับมาตรการในการรวบรวมพยานหลักฐานที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายยังไม่ครอบคลุมเพียงพอกับลักษณะของการกระทำความผิดของอาชญากรรมที่มีหลากหลายมาก ดังนั้น ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการดำเนินคดีพิเศษ จึงเป็นเรื่องของพยานหลักฐาน ซึ่งการแสวงหาพยานหลักฐานต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักการค้นหาความจริงของคดีให้มีความถูกต้องและชอบธรรม เพื่อให้ได้ข้อยุติตามความเป็นจริง อันเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพิสูจน์ความจริงในขั้นตอนของการพิจารณาในศาล และในคดีที่มีการฟ้องให้พิจารณาโดยมีการสอบสวนมาก่อนจะมีการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดซึ่งต้องเป็นพยานหลักฐานที่ชอบด้วยกฎหมายและเป็นประโยชน์แก่คดีและคำนึงถึงความเป็นเหตุเป็นผลของพยานหลักฐานว่าสามารถค้นหาความจริงของคดีได้

การสั่งไม่ฟ้องโดยกันพยานไว้เป็นพยานหลวงหรือพยานแผ่นดิน ที่ถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 และยังใช้กันอยู่ณานาประเทศรวมทั้งสหรัฐอเมริกา และประเทศไทยก็ได้นำมาใช้โดยเจ้าหน้าที่ในชั้นสอบสวนฟ้องร้องได้วางหลักเกณฑ์ไว้ค่อนข้างเข้มแข็ง ในการกรอนบุคคลไว้เป็นพยานหลวงหรือพยานแผ่นดิน เพื่อการนำเข้าเบิกความดำเนินคดีกับผู้ที่เราเรียกว่ามีความชั่วมากกว่าและเพื่อประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญ มาตรการสืบสวนสอบสวนในคดีพิเศษพบว่ายังไม่เพียงพอในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีพิเศษ จึงเกิดแนวความคิดที่ว่า การแสวงหาพยานหลักฐานจากผู้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันน่าจะได้ประโยชน์อยู่มาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้ร่วมกระทำความผิดได้กระทำความผิดลงไปย่อมจะต้องรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้นดีที่สุด หากผู้ร่วมกระทำความผิดต้องการให้การด้วยความเต็มใจเปิดเผยสิ่งต่างๆ ที่ตนรู้ ย่อมเป็นประโยชน์ต่อการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ อันจะนำไปสู่การดำเนินคดีพิเศษได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ และยังมีผลถึงพยานหลักฐานอื่นที่สามารถรวบรวมเข้ามาสู่ขั้นตอนการสอบสวนและกระบวนการพิจารณาคดีจากการให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลของผู้ร่วมกระทำความผิดอีกด้วย

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้ร่วมลงนามในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร จึงเป็นการแสดงเจตนารมณ์ที่จะให้ความร่วมมือกับนานาประเทศในการจัดการปัญหาองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ประกอบกับประโยชน์ของการกันผู้ร่วมกระทำความผิดไว้เป็นพยาน ทำให้สามารถคลี่คลายคดีซับซ้อนที่ขาดพยานหลักฐานจากแหล่งอื่น ช่วยให้สามารถหาพยานหลักฐานได้สะดวกและรวดเร็วอันเป็นการแก้ปัญหาคดีค้างค้ำในชั้นสอบสวนได้ ซึ่งความผิดบางประเภทมีลักษณะพิเศษไม่สามารถกระทำได้โดยลำพัง ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลอื่น เช่น อาชญากรรมที่มีการจัดตั้งเป็นองค์กรอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ การค้ายาเสพติดและการให้สินบน การกันผู้ร่วมกระทำความผิดหรือผู้ต้องหาไว้เป็นพยานในกรณีเหล่านี้ จะเป็นการป้องปรามการกระทำความผิดได้เป็นอย่างดี เนื่องจากผู้ร่วมกระทำความผิดกับตนเองอาจเอาตัวรอดโดยการเป็นพยานให้ความร่วมมือกับรัฐมาเอาผิดกับตนเองเมื่อใดก็ได้ และการกันตัวผู้ต้องหาไว้เป็นพยานสามารถเอาผู้กระทำความผิดหลักมาดำเนินคดีตามกฎหมายได้อันเป็นการตัดวงจรการกระทำความผิดอย่างสิ้นเชิง เป็นการช่วยเหลือและให้โอกาสผู้ร่วมกระทำความผิดที่มีใจชั่วตัวการสำคัญและและมีเหตุผลที่ควรอภัยได้กลับใจแก้ไขให้การอันเป็นประโยชน์ต่อรัฐและเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้กระทำความผิดเองรวมถึงสังคมโดยรวมก็ขึ้นคนดีสู่ชุมชนอันจะนำไปสู่การสร้างความสมานฉันท์ในสังคมต่อไป

ในปัจจุบันคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ได้ออกประกาศหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการกันบุคคลหรือผู้ถูกกล่าวหาไว้เป็นพยานขึ้นใช้บังคับ ซึ่งประกาศหลักเกณฑ์ดังกล่าว ได้มาจากการศึกษาระเบียบของเจ้าพนักงานตำรวจและคำพิพากษาของศาล ในคดีที่มีการกันผู้ต้องหาไว้เป็นพยาน ซึ่งจะมีความคล้ายคลึงกับเรื่องการกันผู้ต้องหาไว้เป็นพยานในคดีทั่วไป เพียงแต่หลักเกณฑ์และวิธีการในการกันบุคคลหรือผู้ถูกกล่าวหาไว้เป็นพยานจะมีความรัดกุมยิ่งขึ้น โดยพยายามขจัดข้อบกพร่องในเรื่องความไม่น่าเชื่อถือของพยานประเภทนี้จะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ไม่มีหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขรวมถึงกระบวนการตรวจสอบในการกันผู้ต้องหาหรือผู้ร่วมกระทำความผิดไว้เป็นพยาน มีเพียงแนวปฏิบัติในการเขียนรายงานการสอบสวนที่กำหนดไว้ในคู่มือการสืบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ที่ให้ใช้ระเบียบของสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ.2547 ข้อ 79 เป็นแนวทางปฏิบัติ ส่งผลให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษไม่มีหลักเกณฑ์ วิธีการที่แน่นอนและชัดเจนว่าคดีพิเศษใดพนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะใช้ดุลพินิจในการกันผู้ต้องหาหรือผู้ร่วมกระทำความผิดไว้เป็นพยาน โดยปัจจุบันจะต้องมีการขออนุมัติจากอธิบดีกรมสอบสวนคดี

พิเศษในฐานะพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเพื่ออนุมัติเป็นเฉพาะราย การใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จึงมีความสำคัญเพราะมีผลโดยตรงอย่างมากต่อการบังคับใช้กฎหมาย (Law enforcement) และมีผลต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยตรง

ดังนั้น ถ้ากรมสอบสวนคดีพิเศษมีหลักเกณฑ์การกั้นผู้ร่วมกระทำความผิดหรือผู้ต้องหาเป็นพยานในคดีพิเศษ ที่ชัดเจนกว่าที่เป็นอยู่ ก็จะเป็นเครื่องมืออีกอันหนึ่งที่จะทำให้การแสวงหาพยานหลักฐานในคดีพิเศษเป็นไปในแนวทางเดียวกัน โปร่งใสและตรวจสอบได้มากยิ่งขึ้น และเมื่อมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนแล้ว ก็จะเป็นคุ้มครองสิทธิของพยาน เพื่อให้พยานได้รับความปลอดภัย และในทางกลับกันก็จะทำให้เจ้าหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษสามารถนำข้อมูลที่ได้รับไปขยายผลเพื่อจับกุมผู้กระทำความผิดที่เป็นตัวการสำคัญหรือผู้กระทำความผิดที่แท้จริงที่อยู่เบื้องหลังได้ รวมทั้งทำลายองค์กรอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 ที่ได้กำหนดให้องค์กรในกระบวนการยุติธรรมต้องปฏิบัติงานในลักษณะบูรณาการร่วมกัน

ด้วยเหตุนี้ แม้ความจำเป็นในการกั้นผู้ร่วมกระทำความผิดหรือผู้ต้องหาไว้เป็นพยานของประเทศไทย จะเป็นกรณีที่รัฐมีความต้องการในการแสวงหาพยานหลักฐานมาลงโทษผู้กระทำความผิดอื่นที่เป็นตัวการสำคัญหรือผู้กระทำความผิดที่แท้จริง หรือเป็นความผิดในลักษณะจัดองค์กร หรือองค์กรอาชญากรรม ขากแก่การค้นหาพยานหลักฐาน โดยที่คดีพิเศษเป็นอาชญากรรมที่ส่งผลกระทบต่อสังคมและระบบเศรษฐกิจอย่างรุนแรง กระทบต่อความมั่นคงของรัฐ และความน่าเชื่อถือระหว่างประเทศอย่างมหาศาล รวมถึงความเสียหายต่อระบบอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนและประเทศเป็นอย่างมากมาย อันจะทำให้ประเทศสูญเสียผลประโยชน์อย่างใหญ่หลวงในการนำมาซึ่งการพัฒนาประเทศซึ่งจะเป็นประโยชน์สาธารณะและความสงบสุขของคนในสังคมต่อไป หากคำนึงถึงผลสัมฤทธิ์ที่รับจะได้รับจากการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมที่ร้ายแรงเหล่านี้ และผลได้ผลเสียของประโยชน์สาธารณะที่สังคมประเทศจะได้รับเป็นสำคัญ การมีบทบัญญัติของกฎหมายรองรับวิธีการกั้นผู้ร่วมกระทำความผิดหรือผู้ต้องหาไว้เป็นพยานในคดีพิเศษ และมีการคุ้มครองพยานให้ได้รับความปลอดภัย ก็จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะและมีคุณค่ามากกว่า トラบดีที่องค์กรในกระบวนการยุติธรรมยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอหรือไม่มีวิธีอื่นที่ดีกว่า

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการที่ผู้เขียนได้ศึกษาถึงบทบัญญัติเกี่ยวกับการผู้ร่วมกระทำความผิดหรือผู้ต้องหาไว้เป็นพยาน โดยศึกษาจากหลักการเกี่ยวกับการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีพิเศษและการกั้น

ผู้กระทำความผิดไว้เป็นพยาน คำพิพากษาศาลฎีกา คำชี้ขาดความเห็นแย้งของอธิบดีกรมอัยการหรืออัยการสูงสุด แนวทางปฏิบัติของหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมาย และมาตรการที่เกี่ยวข้องในคดีพิเศษ รวมทั้งศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ ผู้เขียนมีความเห็นว่า การกันผู้ร่วมกระทำความผิดหรือผู้ต้องหาไว้เป็นพยานในคดีพิเศษจะมีความชัดเจนและตรวจสอบได้มากขึ้นกว่าในปัจจุบัน ทำให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และทำให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับความยุติธรรมอย่างเต็มที่ ต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการกันผู้ร่วมกระทำความผิดหรือผู้ต้องหาไว้เป็นพยานและมีการออกระเบียบภายในของกรมสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อวางหลักเกณฑ์ถึงการกันผู้ร่วมกระทำความผิดหรือผู้ต้องหาไว้เป็นพยานในคดีพิเศษ ว่าควรมีหลักเกณฑ์อย่างใดบ้างที่จะกันบุคคลนั้นไว้เป็นพยานในคดีพิเศษ และมีกระบวนการควบคุมตรวจสอบอย่างไรบ้าง รวมทั้งมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญา เพื่อให้เป็นการดำเนินการควบคู่กันไป ซึ่งผู้เขียนขออธิบายดังต่อไปนี้

5.2.1 การนำตัวผู้กระทำความผิดที่สำคัญหรืออยู่เบื้องหลังในคดีพิเศษมาสอบสวนเพื่อลงโทษตามกฎหมายได้นั้น กรมสอบสวนคดีพิเศษควรมีบทบัญญัติที่ให้อำนาจหน้าที่ในการกันผู้ร่วมกระทำความผิดหรือผู้ต้องหาไว้เป็นพยานให้ชัดเจน โดยเฉพาะคดีพิเศษซึ่งยากแก่การดำเนินคดีกับผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดที่สำคัญหรือผู้กระทำความผิดที่แท้จริง จึงควรมีการกันผู้ร่วมกระทำความผิดหรือผู้ต้องหาไว้เป็นพยาน โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

1. หลักเกณฑ์เรื่องพยานแผ่นดินหรือพยานหลวง (king's evidence) ที่ใช้กันในทางปฏิบัติและศาลฎีกาได้รับรองการสั่งไม่ฟ้อง เช่น ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 948/2510 , 5244/2539 และถือประโยชน์ของสาธารณชนหรือประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญ มีกระบวนการดำเนินการที่โปร่งใสกับมีมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยพยาน ตลอดจนบุคคลในครอบครัวพยานให้มีความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายกับให้โอกาสกลับคืนสู่สังคม อันเป็นไปตามแนวทางที่สหประชาชาติ ได้กำหนดให้ดำเนินการกับผู้กระทำความผิดที่ร่วมมือ

2. แนวทางของสหประชาชาติ ในการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดที่ร่วมมือ เช่น ข้อ 26 แห่งอนุสัญญาขององค์การสหประชาชาติเพื่อต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ และข้อ 37 แห่งอนุสัญญาขององค์การสหประชาชาติเพื่อต่อต้านการทุจริต ที่กำหนดให้ประเทศภาคี พิจารณาการมาตรการที่สมควร เพื่อสนับสนุนให้บุคคลที่มีส่วนร่วมหรือได้มีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรม ได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานนั้น

3. ความปลอดภัยในชีวิตและร่างกายของพยานและคนในครอบครัวโดยกำหนดให้ได้รับการคุ้มครองตามบทบัญญัติของกฎหมายเรื่องการคุ้มครองพยาน เนื่องจากแนวทางของ

สหประชาชาติ ได้ให้ความสำคัญกับสวัสดิภาพ ชีวิตและความปลอดภัยของพยาน แม้เป็นผู้ร่วมกระทำความผิดที่ร่วมมือ และพยานผู้ร่วมกระทำความผิด หากได้ความว่าการให้ความร่วมมือกับรัฐน่าจะมีผลอย่างยิ่งต่อการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ร่วมกระทำความผิด เช่น ผู้กระทำความผิดในระดับหัวหน้า ทั้งนี้ เนื่องจากพยานผู้ร่วมกระทำความผิดได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับและรู้ถึงการดำเนินการ ซึ่งยากที่บุคคลภายนอก แม้เป็นเจ้าหน้าที่หรือบุคคลของรัฐจะเข้าถึงพยานเอง

ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 โดยบัญญัติเพิ่มมาตราเกี่ยวกับการกันผู้ร่วมกระทำความผิดหรือผู้ต้องหาไว้เป็นพยาน มาตรา 32/1 ว่า “ ในระหว่างการสอบสวน หากผู้ร่วมกระทำความผิดหรือผู้ต้องหาใดซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดหรือมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ หากได้ให้ข้อมูลเองโดยสมัครใจต่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ อันเป็นสาระสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการสืบสวนสอบสวนซึ่งสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดี และอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษเห็นสมควรจะกันผู้นั้นไว้เป็นพยานก็ได้ ทั้งนี้ การกันผู้ร่วมกระทำความผิดหรือผู้ต้องหาไว้เป็นพยานดังกล่าว ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กคพ.กำหนด” ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนแน่นอนในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้มีแนวทางปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกันทำให้เกิดความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย

5.2.2 คณะกรรมการคดีพิเศษ (กคพ.) ควรออกระเบียบภายในกรมสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อวางหลักเกณฑ์ในการกันผู้ร่วมกระทำความผิดหรือผู้ต้องหาไว้เป็นพยานในคดีพิเศษ โดยหลักเกณฑ์ในการกันไว้เป็นพยานจะมีความคล้ายคลึงกับเรื่องการกันผู้ต้องหาไว้เป็นพยานในคดีทั่วไป แต่จะมีความรัดกุมยิ่งขึ้น โดยนำรูปแบบการกันบุคคลเป็นพยานของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) มาใช้ โดยควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ชัดเจนครอบคลุมทั้งพยานในกรณีที่มีการแจ้งและยังมิได้แจ้งข้อหา และผู้ที่ได้รับการกันไว้เป็นพยานนั้นต้องเป็นผู้ที่รู้เห็นเหตุการณ์และมีส่วนเกี่ยวข้องหรือส่วนร่วมในการกระทำความผิด อีกทั้งให้ถ้อยคำอันเป็นประโยชน์ต่อการสอบสวน หรือการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐาน หรือให้ข้อมูลอันเป็นสาระสำคัญจนสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีนั้นได้ และพนักงานสอบสวนจะต้องคำนึงถึงเหตุที่ว่า หากไม่กันผู้ร่วมกระทำความผิดหรือผู้ต้องหาคนใดคนหนึ่งเป็นพยานแล้วพยานหลักฐานอาจไม่เพียงพอและไม่อาจแสวงหาพยานหลักฐานอื่นแทนเพื่อให้เพียงพอแก่การดำเนินคดีกับผู้ต้องหาอื่นที่เป็นตัวการสำคัญ ผู้ร่วมกระทำความผิดหรือผู้ต้องหานั้นจะต้องเปิดความตามที่ได้การไว้ในชั้นศาล โดยเมื่อผู้ร่วมกระทำความผิดหรือผู้ต้องหาใดได้รับการกันไว้เป็นพยานแล้วให้ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยาน

5.2.3 การกระทำความผิดในคดีอาญาซึ่งมีลักษณะพิเศษหรือคดีพิเศษนั้น ควรพิสูจน์ความโดยการนำเอาพยานบุคคลที่มีน้ำหนักมากที่สุดที่ศาลจะรับฟังลงโทษได้หรือประจักษ์พยานมานำสืบและประจักษ์พยานที่จะมีส่วนรู้เห็นในการกระทำความผิดคดีอาญาก็คือ ผู้ร่วมกระทำความผิดนั่นเอง ซึ่งผู้ร่วมกระทำความผิด (Accomplice) นั้นอาจเป็นผู้ซึ่งสมคบกันกับผู้กระทำความผิดที่เป็นตัวการสำคัญในการกระทำความผิด หรือผู้ซึ่งสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือในการกระทำความผิด การใช้ประโยชน์จากการรู้เห็นการกระทำความผิดให้ได้มากที่สุดคือ การกันบุคคลนั้นเป็นพยานโดยไม่ต้องฟ้องร้องบุคคลนั้น ดังนั้น แนวทางในการพิจารณาการกันผู้ร่วมกระทำความผิดหรือผู้ต้องหาไว้เป็นพยานในคดีพิเศษ ว่ามีหลักเกณฑ์อย่างไรบ้างที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะเป็นแนวทางการใช้ดุลพินิจในการกันบุคคลนั้นไว้เป็นพยาน นอกจากจะพิจารณาถึงความจำเป็นในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานแต่เพียงอย่างเดียวแล้ว จะต้องพิจารณาผลได้ผลเสียของประโยชน์สาธารณะที่จะได้รับเป็นสำคัญ ผู้เขียนเห็นว่า ควรนำแนวทางในการพิจารณาในการสั่งไม่ฟ้องคดีของพนักงานอัยการของประเทศไทยและแนวทางการพิจารณาของพนักงานอัยการในมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา มาพิจารณากำหนดเป็นหลักเกณฑ์ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในการใช้ดุลพินิจในการกันผู้ร่วมกระทำความผิดหรือผู้ต้องหาไว้เป็นพยานได้ ดังนี้

1) พิจารณาในแง่ตัวบุคคลผู้กระทำความผิด โดยพิจารณาจากความชั่วหรือเจตนาของผู้ต้องหา หรือความน่าตำหนิได้ของผู้ต้องหาและเหตุจูงใจให้กระทำความผิด ลักษณะการกระทำไม่ได้มีความร้ายแรง ไม่มีความเป็นอาชญากรโดยสันดาน สมควรได้รับความเห็นใจจากสังคม พิจารณาน่าเชื่อว่าพยานนั้นจะทำให้คดีสำเร็จหรือไม่ และผู้กระทำความผิดที่ได้รับการกันไว้เป็นพยานมีส่วนการกระทำความผิดเมื่อเทียบกับผู้กระทำความผิดอื่นอย่างไร

2) พิจารณาจากข้อมูลข่าวสารที่ได้รับว่าสามารถหาข้อมูลข่าวสารจากแหล่งอื่นได้ดีกว่าผู้ที่ได้รับการกันไว้เป็นพยานหรือไม่ โดยข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมีประโยชน์อย่างไร เพียงใด ประกอบกับคำนึงถึงหลักเกณฑ์ในเรื่องของการชั่งน้ำหนักประโยชน์ระหว่างความหนักเบาของการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดกับความสำคัญของข้อมูลที่ถูกเปิดเผย

3) พิจารณาถึงผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ ผลกระทบต่อประโยชน์สำคัญของประเทศชาติ ความสงบเรียบร้อยของประชาชน ความปลอดภัยและความมั่นคงแห่งชาติและผลกระทบของการกันไว้เป็นพยานต่อความเชื่อถือของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและกรมสอบสวนคดีพิเศษ เช่น การให้ประโยชน์แก่พยานมากเกินไป หรือหากให้ประโยชน์แก่ผู้ที่สังคมเกลียดชังมากๆ ภาพพจน์ของหน่วยงานจะเสียหายขาดความน่าเชื่อถือต่อสังคม

5.2.4 กำหนดลักษณะเฉพาะในคดีพิเศษในการกันผู้ร่วมกระทำความผิดหรือผู้ต้องหาไว้เป็นพยาน โดยจะต้องเป็นคดีที่มีความสำคัญที่เกี่ยวกับความผิดบางประเภทที่ส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง

ซึ่งพยานส่วนใหญ่เป็นผู้กระทำความผิดเองหรือเป็นความผิดในลักษณะจำต้องกระทำหรือองค์กร
อาชญากรรม ที่มีความสลับซับซ้อนยากแก่การค้นหาพยานหลักฐาน ส่งผลกระทบต่อความสงบสุข
ของประชาชน และประโยชน์สาธารณะหรือสาธารณชนจำนวนมาก กระทั่งต่อสังคมและระบบ
เศรษฐกิจอย่างรุนแรง มีมูลค่าความเสียหายสูง กระทั่งต่อความมั่นคงของรัฐ และความน่าเชื่อถือ
ระหว่างประเทศ โดยที่โครงสร้างของกรมสอบสวนคดีพิเศษได้แบ่งออกเป็นแต่ละสำนักตามความ
ชำนาญเฉพาะด้าน มีการกำหนดคดีพิเศษไว้ในท้ายบัญชีพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.
2547 และการเป็นคดีพิเศษตามกฎหมายคณะกรรมการคดีพิเศษหรือ กกพ. (ด้วยมติสองในสาม) โดยใน
การสอบสวนแต่ละคดีนั้นจะมีอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของ
หน่วยงานเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ การควบคุมตรวจสอบภายในองค์กรจึงเป็นสิ่งสำคัญ
ซึ่งการใช้อำนาจในการดำเนินคดีอาญาทุกขั้นตอนตามปกตินั้น จำเป็นต้องสามารถควบคุม
ตรวจสอบการใช้อำนาจได้ ประกอบกับมีกลไกควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจจากภายนอก เพื่อ
ถ่วงดุลและคานอำนาจกันระหว่างองค์กรต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมก็จะเป็นการป้องกันมิให้มีการ
ใช้อำนาจโดยมิชอบจากบุคคลในองค์กรได้

การตรวจสอบภายในองค์กรที่น่าจะมีประสิทธิภาพก็คือ การกำหนดแนวทางปฏิบัติให้
ชัดเจนเพื่อเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ให้ผู้บังคับบัญชา
สามารถตรวจสอบได้ตามลำดับขั้นและผู้บังคับบัญชาควรให้ความสำคัญและจริงจังตามระเบียบที่
วางไว้ โดยเริ่มต้นจากการวางหลักเกณฑ์ (Guidelines) รวมทั้งคุณสมบัติของผู้ที่จะอยู่ในข่ายในการ
ได้รับการกำหนดไว้เป็นพยาน ซึ่งยังกำหนดรายละเอียดได้มากเท่าใด การใช้ดุลพินิจก็จะยังมีความ
สม่ำเสมอ (Consistency) มากขึ้นเท่านั้น ต้องสร้างขั้นตอนการพิจารณาให้เป็นรูปธรรมและชั่ง
น้ำหนักปัจจัยต่างๆ ที่สนับสนุนและไม่สนับสนุนโดยให้มีการพิจารณาอย่างระมัดระวังและเป็น
ธรรม รวมทั้งมีการประเมินผลและรวบรวมข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหลักเกณฑ์ต่อไป
ดังนั้น เพื่อเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในคดีที่มีการกันผู้ร่วม
กระทำความผิดหรือผู้ต้องหาไว้เป็นพยาน ผู้เขียนเห็นว่า นอกจากการมีการควบคุมตรวจสอบ
ภายในองค์กรแล้วจำเป็นต้องให้องค์กรภายนอกเข้ามาควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจโดยให้มีการ
แต่งตั้งพนักงานอัยการคดีพิเศษเข้ามาเป็นที่ปรึกษาในทุกประเภทคดีไม่จำกัดเฉพาะคดีที่ต้องมี
พนักงานอัยการที่เข้าร่วมสอบสวนตามมาตรา 32 พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547
เท่านั้น และให้พนักงานอัยการที่ได้รับแต่งตั้งเข้ามาเป็นที่ปรึกษามีอำนาจในการทำความเข้าใจ
เกี่ยวกับการกันผู้ร่วมกระทำความผิดหรือผู้ต้องหาไว้เป็นพยานด้วย ซึ่งน่าจะทำให้การดำเนินคดี
พิเศษมีประสิทธิภาพมากกว่า เนื่องจากพนักงานอัยการที่เข้าร่วมสอบสวนตามมาตรา 32
พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ไม่มีอำนาจในการทำความเข้าใจทางคดีและอาจ

ขัดแย้งในความคิดเห็นทางคดีกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้ ซึ่งผู้บังคับบัญชาหรืออธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษต้องถือตามความเห็นของพนักงานอัยการที่เข้ามาเป็นที่ปรึกษาในคดีเป็นสำคัญ อันจะเป็นการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษจากองค์กรภายนอกได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งจะทำให้พิจารณาในการกันผู้ต้องหาไว้เป็นพยานในชั้นพนักงานสอบสวนและในชั้นพนักงานพนักงานอัยการเป็นไปในทิศทางเดียวกันทำให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินคดีอาญามากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม นอกจากจะให้ความสำคัญกับระบบการตรวจสอบภายในและภายนอกองค์กรแล้ว เนื่องจากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษยังมีจุดอ่อนในเรื่องความไม่เป็นอิสระในการดำเนินคดี จึงอาจตกเป็นเครื่องมือจากอิทธิพลทางการเมืองได้โดยง่าย ประกอบกับปัจจุบันมีการเพิ่มฐานความผิดตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติมากขึ้น จึงทำให้คดีในความรับผิดชอบของกรมสอบสวนคดีพิเศษมีจำนวนมากขึ้นและทำให้ลักษณะคดีมีความพิเศษน้อยลง นอกจากนั้นการเป็นคดีพิเศษตามมติคณะกรรมการคดีพิเศษหรือ กกพ. ก็เป็นเรื่องการเมืองเข้ามาแทรกแซง ผู้เขียนเห็นว่า การรับเรื่องใดเป็นคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษควรมีเกณฑ์ในการรับเป็นคดีพิเศษที่ชัดเจน โดยกำหนดมูลค่าความเสียหายของฐานความผิดแต่ละฐานไว้ให้ชัดเจนและควรรับเฉพาะคดีที่มีความจำเป็นสำคัญพิเศษจริงๆ โดยคำนึงประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญ ไม่ควรขยายอำนาจการรับเป็นคดีพิเศษตามมติของคณะกรรมการคดีพิเศษ หรือ กกพ. รวมทั้งสร้างความโปร่งใสโดยเพิ่มระบบการตรวจสอบในการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษจากองค์กรภายนอกดังกล่าว ก็จะเป็นการป้องกันการแทรกแซงจากอิทธิพลทางการเมืองได้อีกทางหนึ่ง